

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 7, 2021 Güz,
e-ISSN: 2651-4605**

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Makale Geliş Tarihi: 22.08.2021

Makale Kabul Tarihi: 03.10.2021

ANNE-BABA TUTUMLARININ ERGENLERDEKİ DEPRESYON, ANKSİYETE VE STRES DÜZEYLERİNE ETKİSİ

Esmā ÖZDEMİR*

Hatice YALÇIN**

Öz

Bu çalışma; ergenlerin algıladığı anne-baba tutumlarının, ergenlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyine etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya, lisede öğrenim gören 15-18 yaşındaki ergenler katılmıştır (N=517). Veriler “Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)” ve “Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği-Lise Formu (DASS-42)” ile elde edilmiştir. Araştırma sonunda özellikle kız ergenlerin “aşırı izin verici-ihmalkâr” ve “otoriter” ailelerde çok yüksek derecede kaygılı olduğu saptanmıştır. Ebeveyn eğitim durumunun, ergenlerin depresyon ve anksiyete yaşamasında çok etkili olduğu belirlenmiştir. Demokratik ailelerdeki ergenlerin depresyon düzeyi azalmaktadır ve otoriter ailelerdeki ergenlerin depresyon düzeyi artmaktadır. Spor ve sanatla ilgilenenlerde stres, anksiyete ve depresyon belirtileri görülmemektedir. Elde edilen bilgiler, ergenlik dönemindeki çocuklarla ve ailelerle ilgilenen profesyonellere bilgiler sağlaması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Ebeveyn Tutumları, Anksiyete, Depresyon, Stres.

* Aile Danışmanı, esmozdemir478@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-5590-9885.

** Dr. Öğr. Üyesi, KTO Karatay Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, hatice.yalcin@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3557-8649.

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

The Effect of Parental Attitudes on Depression, Anxiety and Stress Levels of Adolescents

Abstract

This study was conducted to determine the effects of perceived parental attitudes of adolescents on depression, anxiety, and stress levels of adolescents. Adolescents aged between 15-18-year-old studying in high school participated in the research (N=517). The data were obtained via the "Parental Attitude Scale" (PAS) and "Depression, Anxiety and Stress Scale" (DASS-42)-High School Form. At the end of the research, it was determined that especially female adolescents were very anxious in "overly permissive-negligent" and "authoritarian" families. It has been determined that the education level of the parents is very effective in the depression and anxiety of adolescents. The Depression level of adolescents in democratic families decreases meanwhile it increases in authoritarian families. Stress, anxiety, and depression symptoms are not observed in those who are interested in sports and art. The information obtained is important in terms of providing information to professionals dealing with adolescent children and families.

Keywords: Adolescence, Parental Attitudes, Anxiety, Depression, Stress.

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Giriş

Son zamanlarda yapılan bazı çalışmalarda çocukluk ve ergenlik dönemindeki çeşitli psikopatoloji biçimleri ile çocuğun ebeveyninin davranışına ilişkin algılanan ebeveynlik tarzı arasında bir ilişki olduğunu gösterilmiştir (Aldvin, 2007; Erdem ve Kabasakal, 2020; Saczawa, 2016). Ebeveyn tepkileri ve ebeveynlik stilleri aile ortamında duygusal bir iklim yaratmaktadır (Kushner et al., 2000). Ergenlik dönemindeki fiziksel, cinsel, bilişsel, psikososyal gelişimsel özellikler yetişkinlik dönemine geçişin adımlarının atıldığı özel bir dnemdendir. Bu dönemde anne-babaların benimsedikleri tutum ve davranışlar, ergenlerin ruh sağlığını olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle anne ve babaların benimsediği tutumlar çok önemlidir (Repetti et al., 2002).

Aile bireylerinin olay ve durumlara tepkileri çocukların psikososyal tepkileri üzerinde direkt etkilidir. Hoffman ve diğerleri (1992), travma yaşamış ergenleri ve aile bireylerinin etkilerini incelemiş ve %60'ının abartılı irkilme davranışları gösterdiğini, %59'unun çeşitli korkular yaşadığını, %49,6'sının kaçınma davranışları gösterdiğini bulmuştur. Seeman (1996), tutarsız ebeveyn davranışları bulunan bir ailedeki, özellikle 14 yaş civarındaki ergenlerin farklı benliklere bölünmüş hissettiklerini, örneğin arkadaşlar için bir benlik versiyonu ve sosyal ortamdaki diğer bireyler için farklı bir versiyon oluşturduklarını ne sürmektedir. Pedro ve diğerleri (2012) tarafından yapılan bir araştırmada, 40 erkek çocuktan oluşan bir örneklemede ebeveyn tutarsızlığı ile reddedilme ve ayrışma arasında bir ilişki olduğu öne srlmştir. Flett ve diğerleri (2011), tutarsız davranışları olan ailelerde ebeveynler ve çocuklar arasında güvensiz bağlanma davranışları olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ailedeki birinin yoğun stres ve kaygı yaşaması durumunda evde ergenlik döneminde olan çocukların uyku yoksunluğu ve akademik başarısızlık gösterebildiği belirtilmektedir (Darling & Steinberg, 1993).

Ebeveynlik tarzları, ergenlik döneminde bireysel gelişim için risk faktörleri arasında sayılmaktadır. Çocuğun problemler karşısında başa çıkma stratejileri, kaygı düzeyi ve psikopatolojik faktörleri üzerinde, ebeveynlerin tepkileri önemli bir rol oynamaktadır (Repetti, Taylor & Seeman, 2002). Çocuklar, ebeveynlerinin stresörler oluştuğunda aktif karar verme becerilerini veya problem odaklı başa çıkma becerilerini model alırlar. Grant ve diğerleri (2008) stresli olaydan kaynaklanan duygusal durumları düzenlemeyi amaçlayan pasif veya duygu odaklı başa

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

çıkma davranışlarının, çocuklar üzerinde kalıcı etkileri olduğunu vurgulamaktadır. Repetti ve diğerleri (2002) algılanan stresin ergen depresyonunu etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtilmektedir. Algılanan stres, bir bireyin yaşam olaylarını öngörülemez, kontrol edilemez veya aşırı yüklenme olarak deneyimleme derecesi olarak tanımlanmaktadır (Wagner, Cohen & Brook, 1996). Algılanan psikolojik baskının yoğunluğu ve algılanan stres daha ciddi depresif belirtilerle ilişkilendirilmektedir (Grav, Hellzen, Romild & Stordal, 2012). Algılanan stresin ergenlerde anksiyete ve depresyon üzerindeki etkilerine odaklanan araştırmalarda ergenlerin strete bir artış algıladıklarında yorgunluk, suçluluk, depresif ruh hâli, tatminsizlik, başarısızlık hissi, sinirlilik ve depresyonla ilişkili diğer semptomlar yaşayabilmektedirler (Neese, Pittman & Hunemorder, 2013). Algılanan stres miktarı ne kadar büyükse, bir bireyin depresyon düzeyindeki artış o kadar fazla olmaktadır (Zhang, Zhao, Ju & Ma, 2014).

Ebeveynlerin ergenlere yönelik davranışları ve desteği, gençlerin dış baskılarla ve olumsuz duygusal deneyimlerle etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlamada önemli bir psikolojik kaynaktır. Ergenler için en önemli üç temel destek kaynağı aile, arkadaş ve yakın sosyal çevre desteğidir (Sömen Bayoğlu, 2020). Ergenler için duygusal, maddi, bilgi, saygı ve arkadaşlık desteği gibi farklı işlevsel kaynakların yanı sıra en önemli desteği aile bireyleri sağlamaktadır (Wilson, Pritchard & Revalee, 2005). Williford ve diğerleri (2007) akran desteği yerine aile desteğinin ergenlerin depresyonu üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır. McLeod ve diğerleri (2007) aile desteğinin de arkadaş desteğinin de ergenlerin depresyonu üzerindeki yoğun etkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Algılanan stres ve depresyon arasındaki ilişkiye ve algılanan stres ile depresyon arasındaki ilişkide ergene yönelik sosyal desteğin rolüne odaklanan çalışmalarda (Matos, Barrett, Dadds & Shortt, 2003; Lewinsohn, Clarke, Seeley & Rohde, 1994) ebeveyn tutumlarının önemine vurgu yapılmaktadır. Bununla birlikte, ergenlerde algılanan stres ve depresyon arasındaki ilişki üzerindeki aile desteğinin spesifik etkilerine ilişkin çalışmalar yetersizdir (Chu, Saucier & Hafner, 2010).

Ergenlerin algıladığı anne-baba tutumlarına dair literatüre dayanarak, bu çalışmada algılanan stres ve depresif belirtiler arasındaki ilişkide aile desteğinin ve algılanan anne-baba tutumlarının depresyon,

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

anksiyete ve stres düzeyleri üzerindeki rolleri incelenmiştir. Bu çalışmada aşağıdaki araştırma soruları kapsamında elde edilen bulgular değerlendirilmiştir:

-Anne baba tutumlarına göre ergenlerin algıladıkları depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri değişmekte midir?

-Demografik değişkenlere göre ergenlerin algıladığı anne-baba tutumları depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri arasında ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Ergenlerin algıladığı anne-baba tutumlarının depresyon, anksiyete ve stres düzeyleri ile ilişkisini ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırma, tarama modelinde planlanmıştır. Tarama araştırmalarında hedef kitlenin cinsiyet, yaş ve sosyoekonomik durum gibi demografik değişkenleri ile bir duruma ilişkin var olan düşünce ve tutumlar bireysel veya çoğul faktörlerle ilişkileri bakımından betimlenmektedir (Fraenkel & Wallen, 2009).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Konya ili Meram, Selçuklu ve Karatay merkez ilçelerindeki lise düzeyinde öğrenimini sürdüren, 15-18 yaş aralığında, araştırmaya katılmayı kabul eden ergenler oluşturmuştur. Veri toplama araçlarının uygulandığı 536 form incelenip eksik doldurulan 19 form değerlendirmeye alınmamış ve sorulara tam yanıt veren 517 ergen çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunda kızların oranı %54,7 ve erkeklerin oranı %45,3'tür; %38,3'ü iki kardeştir, %37,7'si üç kardeştir. Ailelerin ekonomik düzeyi %55,5'i orta gelirlidir. Annelerin %38,9'u ilkokul mezunudur, babaların ise %32,1'i üniversite mezunudur. Ergenlerin %34,4'ü ebevyenlerini demokratik; %29'u ebevyenlerini otoriter olarak değerlendirmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada ergenlerin algıladığı anne-baba tutumlarını belirlemek amacıyla "Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)", depresyon, anksiyete ve stres düzeylerini tespit etmek amacıyla "Depresyon,

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Anksiyete ve Stres Ölçeği-Lise Formu (DASS-42)” ve demografik değişkenleri belirlemek amacıyla “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ): Anne-Baba Tutum Ölçeği, çocuğa tepki vermede duyarlık, talepkârlık boyutlarından ve anne-baba tutumuyla alakalı yapılmış olan ölçeklerden faydalanılarak Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbusch (1991) tarafından hazırlanmış ve Yılmaz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek puanlarına uygulanan faktör analizleri sonucunda “kabul/ilgi, denetleme ve psikolojik özerklik” olarak 3 adet faktör ortaya çıkmıştır. Kabul/ilgi boyutu 9 madde olup, çocukların annebabalarını ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algılayıp algılamadıklarını ölçmektedir. Denetleme boyutu 8 maddeden oluşmakta ve çocukların anne-babalarını ne derecede denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi hedeflemektedir. Psikolojik özerklik boyutu ise 9 maddedir ve annebabanın demokratik tutumunu değerlendirmektedir. Üç boyutta da ortancanın üstünde puan alan anne-babalar toplamda 3 puan almaktadır ve demokratik olarak kabul edilmektedir. Ortancanın altında puan alanların anne-babaları ise 0 puan almakta ve demokratik tutumda olmayan olarak kabul edilmektedir. Maddeler 4 dereceli Likert tipindedir. Puanlamada altboyutların ortancanın üstünde veya altında olmasına bakılarak çocukların annebabaları demokratik, izin verici-ihmkâr, otoriter, izin verici-hoşgörülü olarak değerlendirmeleri dikkate alınmaktadır (Yılmaz, 2000). Bu çalışmanın güvenilirliğini belirlemek için yapılan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.794 olarak belirlenmiştir.

Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği-Lise Formu (DASS-42): Lovibond ve Lovibond (1995) tarafından geliştirilmiş, Akkuş-Çutuk ve Kaya (2018) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 42 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler 14’er adet depresyon, anksiyete ve stres ile ilgilidir. Ölçek maddeleri 0 ile 3 arasında değerlendirilmektedir. 0, bana hiç uygun değil anlamındadır. 1, bana biraz uygun; 2, bana genellikle uygun; 3, bana tamamen uygun anlamındadır. Ölçek, 4’lü Likert tipi bir ölçektir. Toplanan puanlar, her alt boyut için 0 ile 42 arasında değişim göstermektedir (Akkuş Çutuk, 2018). Mevcut çalışmanın güvenilirliğini belirlemek için, Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmış ve bu değer 0.824 olarak belirlenmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların cinsiyetini, yaşını, kaç kardeş olduklarını, kaçınıc çocuk olduklarını, kaçınıc sınıfta olduklarını, anne-

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

baba eğitim durumunu, kardeş sayısını, ikamet ettiği ilçeyi, herhangi bir spor veya sanat dalı ile ilgilenme durumlarını aydınlatacak niteliktedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapılması için KTO Karatay Üniversitesi Etik Kurulundan (03.11.2020 tarih ve 2020/001 sayılı) onay ve Konya Millî Eğitim Müdürlüğünden onay alınmıştır. Merkez ilçelerde lise düzeyindeki okulların yönetimlerinden randevu alınıp araştırma hakkında detaylı bilgiler verilmiş, araştırmaya katılmayı kabul eden okullarda veri toplanmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde pandemi nedeniyle alınan önlemlerden dolayı, öğrencilerin whatsapp gruplarına, veri toplama amacıyla sorular gönderilmiş ve gönüllülük esasına göre formları dolduran ergenlerin cevapları alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21 programı kullanılarak bağımsız gruplar t-testi ve varyans analizi ile çözümlenmiştir. Verilerin analizinde değişkenlere bağlı olarak aritmetik ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları, bağımsız örneklem t-testi, tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Demografik değişkenler ile ölçek alt grupları arasında ilişki olup olmadığını incelemek için Tek Yönlü ANOVA (One-Way Anova) analizleri yapılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla Post-Hoc testi uygulanmıştır. Değişkenler ile ABTÖ ölçeği toplam puanları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için Ki-Kare testi yapılmıştır. Bazı demografik değişkenler ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişki nonparametric testlerden Mann-Whitney U testi ile incelenmiştir. Değişkenler ile her iki ölçek arasındaki ilişki Spearman Korelasyon analiziyle değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılıma uygunluğu $p<0.05$ düzeyinde test edilmiştir.

Bulgular

Mevcut çalışmada grupların normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerine bakılmıştır. Çalışma kapsamında kullanılan Anne Baba Tutum Ölçeği için

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

en düşük puanı 26 ve en yüksek puan ise 104'tür. Ölçekten alınan yüksek puan ebeveynlerin tutumlarındaki olumlu yönelimi göstermektedir. Ölçeğe ilişkin veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Anne-Baba tutum ölçeği (ABTÖ) düzeyleri

Ölçek	N	Min	Max	\bar{x}	ss	Kurtosis	Skewnes
ABTÖ	317	34	109	96.53	9.82	-.496	1.07

Ölçekten alınan en düşük puan 34, en yüksek puan ise 109 olarak hesaplanmıştır. Çalışma grubundakilerin bu ölçeğe ilişkin ortalama puanı 96,53'tür. Skewness değeri -.496 ile .209 arasında, Kurtosis değeri ise 1.07 ile -.386 arasında değiştiği gözlenmiştir. Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick & Fidell, 2013).

Çalışma grubundakilerin yaşı ile ABTÖ puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan ANOVA analizi Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Yaşa göre ABTÖ alt boyutları ANOVA analiz sonuçları

		N	\bar{x}	F	Sig.
Kabul-ilgi	15 yaş	302	3,0125	3,574	0,014
	16 yaş	92	2,9517		
	17 yaş	85	2,8144		
	18 yaş	38	2,845		
Psikolojik özerklik	15 yaş	302	2,4205	0,435	0,728
	16 yaş	92	2,4674		
	17 yaş	85	2,485		
	18 yaş	38	2,4591		
Kontrol-denetleme	15 yaş	302	2,3597	4,746	0,003
	16 yaş	92	2,2772		
	17 yaş	85	2,2588		
	18 yaş	38	2,1842		

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Yaş değişkeni ile kabul-ilgi ve yaş değişkeniyle kontrol-denetleme arasında istatistiksel olarak farklılık saptanmıştır ($p < 0.05$). Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu belirlemek amacıyla Post-Hoc testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Yaş ile ABTÖ alt boyutları arasındaki farklılık sonuçları

(I) Yaş		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
Kabul-ilgi	16 Yaş	0,06082	0,06479	0,924
	17 Yaş	,19813*	0,06615	0,02
	18 Yaş	0,16748	0,11873	0,663
Kontrol denetleme	16 Yaş	0,08251	0,04057	0,177
	17 Yaş	0,10086	0,04183	0,076
	18 Yaş	,17547*	0,05864	0,015

Yapılan analiz sonucunda, 15 yaş ile 17 arasında algılanan ABTÖ alt gruplarından kabul-ilgide değişim olduğu tespit edilmiştir ($0,020 < 0,05$). Yapılan analiz sonucunda, 15 yaş ile 18 arasında algılanan ABTÖ alt gruplarından kontrol-denetlemede değişim olduğu tespit edilmiştir. ($0,015 < 0,05$).

Çalışma grubundakilerin doğum sırası değişkeni ile ABTÖ alt boyutları arasındaki ilişki ANOVA sonuçları Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Doğum sırasıyla ABTÖ alt boyutları arasındaki farklılık

		N	Mean	F	Sig.
Kabul-ilgi	İlk Çocuk	223	2,9865	4,543	,004
	2. Çocuk	170	3,0235		
	3. Çocuk	78	2,7678		
	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,8865		
Kontrol-denetleme	İlk Çocuk	223	2,3537	2,622	,051
	2. Çocuk	170	2,3140		
	3. Çocuk	78	2,2644		

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,2228		
	İlk Çocuk	223	2,4609		
Psikolojik özerklik	2. Çocuk	170	2,3895	0,881	,451
	3. Çocuk	78	2,4843		
	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,4758		

Çalışma grubundakilerin doğum sırası ile kabul-ilgi arasında bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Farkı belirlemek amacıyla Post-Hoc testleri uygulanmış, sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Doğum sırası ile ABTÖ kabul-ilgi alt boyutu arasındaki farklılık-Post-Hoc testi sonuçları

		N	Mean	F	Sig.
	İlk Çocuk	223	2,9865		
Kabul-ilgi	2. Çocuk	170	3,0235	4,543	,004
	3. Çocuk	78	2,7678		
	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,8865		
	İlk Çocuk	223	2,3537		
Kontrol-denetleme	2. Çocuk	170	2,3140	2,622	,051
	3. Çocuk	78	2,2644		
	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,2228		
	İlk Çocuk	223	2,4609		
Psikolojik özerklik	2. Çocuk	170	2,3895	0,881	,451
	3. Çocuk	78	2,4843		
	4. ve Üzeri Çocuk	46	2,4758		

Post-Hoc test sonucu, kabul-ilgide, ilk çocuk olma ile 3. çocuk olma arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır ($p<0,05$).

Herhangi bir spor veya sanat dalı ile ilgilenme değişkeni ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan Ki-Kare sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Tablo 6: Bir spor veya sanat dalı ile ilgilenme değişkeni ile algılanan anne-baba tutumları arasındaki ilişkiye yönelik Ki-Kare sonuçları

	Demokratik		İzin Verici-İhmalkâr		Otoriter		İzin Verici Hoşgörölü		Ki-Kare
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Evet	65	12,57	68	13,15	40	7,74	53	10,25	10,49
Hayır	113	21,86	80	15,47	58	11,22	40	7,74	
Toplam	178	34,43	148	28,62	98	18,96	93	17,99	

Bir spor veya sanat dalı ile ilgilenen ergenler; anne-babalarını %12,57 oranında demokratik, %13,15 oranında izin verici-ihmkâr, %7,74 oranında otoriter ve %10,25 oranında izin verici-hoşgörölü olarak algılamaktadır. Herhangi bir spor veya sanat dalıyla ilgilenmeyen ergenler ise anne-babalarını %21,86 oranında demokratik, %15,47 oranında izin verici-ihmkâr, %11,22 oranında otoriter ve %7,74 oranında izin verici-hoşgörölü olarak algılamaktadır.

Çalışma grubundakilerin cinsiyet değişkeni ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği toplam puanları arasındaki ilişki Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Cinsiyet ile depresyon, anksiyete ve stres toplam puanları arasındaki ilişki-Mann-Whitney U Testi analiz sonuçları

Depresyon	Mann-Whitney U	26310,000
	Wilcoxon W	53805,000
	Z	-4,025
	P	,000
Anksiyete	Mann-Whitney U	22580,500
	Wilcoxon W	50075,500
	Z	-6,233
	P	,000
Stres	Mann-Whitney U	23486,500
	Wilcoxon W	50981,500

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Z	-5,695
P	,000

*p>0,05

Cinsiyet değişkeni ile depresyon, anksiyete ve stres durumu arasında anlamlı bir farklılık saptanmıştır (p<0,05). İlişkinin hangi alt boyutta daha fazla olduğunun belirlenmesi için Spearman Korelasyon analizi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyet ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği toplam puanı arasındaki farklılık-Spearman Korelasyon analizi sonuçları

Cinsiyet		Kabul ilgi	Psikolojik özerklik	Kontrol denetleme	
Cinsiyet	Correlation Coefficient	1,000	,064	,076	-,108*
	Sig. (2-tailed)		,144	,084	,014
	N	517	517	517	517

Cinsiyet deęiřkeni ile kontrol-denetleme arasında negatif yönlü bir iliřki bulunmaktadır (p<0,05). Bařka bir deyiřle cinsiyet, kız ergenlerden erkek ergenlere geçtikçe kontrol-denetlemede -,108’lik azalma meydana gelmektedir; erkek ergenlerde kontrol denetleme puanı dūřüktür.

Çalışma grubundakilerin algıladıkları anne baba tutumunun, cinsiyet değişkenine göre depresyon düzeyleri Ki-Kare sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Anne-baba tutumunun cinsiyete göre depresyon düzeyine etkisi Ki-Kare sonuçları

		Cinsiyete Göre Depresyon Düzeyleri										Ki_Kare
		Normal		Hafif		Orta		İleri		ok İleri		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Demokratik	Kız	46	,258	11	,06	20	,112	11	,06	12	,07	50,885
	Erkek	54	,303	7	,04	8	,045	3	,02	6	,03	
	Kız	8	,054	9	,06	18	,122	11	,07	32	,22	

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

İzin verici-İhmalkâr	Erkek	14	,095	12	,08	8	,054	13	,09	23	,16
	Kız	14	,143	10	,1	13	,133	2	,02	23	,23
Otoriter	Erkek	14	,143	4	,04	6	,061	6	,06	6	,06
	Kız	24	,258	3	,03	15	,161	6	,06	6	,06
İzin verici-Hoşgörölü	Erkek	26	,28	6	,06	-	-	3	,03	4	,04

Çalışma grubundakilerin algıladığı anne-baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre depresyon düzeylerinin yüzdellikleri Tablo 9’da verilmiştir. Tabloya göre anne-babasını “*demokratik*” olarak algılayan kız ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,258 oranla ve erkek ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,303 oranla depresyon düzeyi “*normal*”dir. Anne-babasını “*izin verici-ihmalkâr*” olarak algılayan kız ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,22 oranla “*çok ileri*”dir. Erkek ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,16 oranla “*çok ileri*”dir. Anne-babasını “*otoriter*” olarak algılayan kız ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,23 oranla “*çok ileri*”dir. Erkek ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,143 oranla “*normal*”dir. Anne-babasını “*izin verici-hoşgörölü*” olarak algılayan kız ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,258 oranla “*normal*”dir. Erkek ergenlerin depresyon düzeyi en fazla %0,28 oranla “*normal*” düzeyde saptanmıştır.

Tartışma

Bu araştırma depresyon, anksiyete ve stres durumlarının lise öğrencileri üzerinde psikometrik özelliklerini belirlemek ve ebeveyn tutumlarını algılama durumlarını belirlemek temel hedefiyle yapılan betimsel bir çalışmadır. Ergen bireyler farklı ve kısa zaman dilimi içinde birbirine zıt olan duygularla baş etmektedir. Çoğu zaman duygularıyla baş edebilmek için kendilerine göre yöntemler geliştirirler. Duyguyu yaşadığı dönemde özellikle ebeveynleri tarafından olumlu değerlendirme yapılırsa ve problemlerle başetme becerileri konusunda ebeveynler rol modeli olursa, ergen bireyler duygu düzenleme konusunda daha başarılı olabilmektedir (McLeod, Wood & Weisz, 2007). Ebeveynlerin problemler karşısında gösterdikleri tepkiler ve görüşleri, ergen bireylerin duygularını etkili biçimde düzenlemede yetersiz kalmalarına neden olabilmektedir (Grant, 2008). Repetti ve diğerleri (2002) riskli ailelerin ev ve sosyal

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

ortamlarında çocukların zihinsel ve fiziksel sağlığına ilişkin yaptıkları çalışmada özellikle otoriter, tutarsız ve ilgisiz ebeveyn tutumları olan bir ailede yaşayan ergen bireylerin yüksek düzeyde kaçınma davranışı gösterdiği ve yaşadığı durumu tehdit edici olarak değerlendirdiğini belirtmektedir.

Ergenlerin karşılaştıkları problemlerle başetme becerileri her ailede farklı şekillenmektedir. Bazı ergenler, başka insanlar tarafından önemsiz görülebilecek sorunların üstesinden gelmede çok zorlanmaktadır (Çekiç, Akbaş ve Hamamcı, 2015). Anksiyete ve gerginlik oluşturan durumlarla uyumlu bir şekilde başedemediklerinde bu kişiler, problemleri davranışlar gösterebilir ve sosyal yaşamlarında diğer insanlarla etkileşimlerinde çatışma riski artar (Akkuş-Çutuk, 2017). Çalışmamızda, ihmalkâr tutum sergileyen anne babaların çocuklarında anksiyete altboyut puanlarında artış saptanmıştır. Benzer ihmalkâr tutum sergileyen anne-babaların çocuğu denetlemeye ihtiyaç duymadıkları ve genellikle duygusal yönden yakınlık göstermedikleri vurgulanmaktadır. Ergen bireyler için kendini değerli hissetme, anlaşılma ve aidiyet duyguları çok önemli olduğundan (Aldwin, 2007) ebeveynlerin bu tutumlarından dolayı anksiyete puan ortalamalarının artması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.

Çalışma grubunda ailede otoriter tutumun, kız ergenlerde depresif belirtilerle önemli ölçüde ilişkili olduğunu ve bu ergenlerde olumsuz otomatik düşünceler ve düşük benlik saygısını gösteren anksiyete belirtilerinin aracılık ettiği belirlenmiştir. Erkek ergenler için, ailedeki otoriter tutumun, stres ile ilgili altboyutlarda artışa neden olduğu ancak depresif belirtilerle ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Çalışmamızda aşırı koruyucu tutum altboyutlarıyla ilişkili olan sonuçlar, literatürdeki diğer çalışmalarla tutarlıdır (Jackson, Pratt, Hunsberger & Pancer, 2005; McKinnel, Donnelly & Renk, 2008). Bu sonuçlar, kız ergenlerin ebeveyn tutumlarına erkeklerden daha duyarlı olabileceğini göstermektedir.

Bazı araştırmacılar, aynı cinsten ebeveynin ebeveynlik tarzının, çocuktaki depresyonla ilişkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Aldwin (2007) ergenlerde anksiyete, depresyon ve ebeveynlik algısıyla ilgili yaptığı meta-analiz çalışmalarında aynı cinsiyetten ebeveynliğin karşı cinsten ebeveynlikten daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu, bunun nedeninin çocuğun aynı cinsten ebeveynle daha fazla özdeşleşme göstermesiyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Chu ve diğerleri (2010) uyumsuz ebeveynliğin

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

ergendeki depresyon üzerindeki etkisini artırdığını göstermiştir. Darling ve Steinberg (1993), otoriter tutum ve depresyon arasındaki negatif ilişkiye iyimserliğin önemli ölçüde aracılık ettiğini bulmuştur. Grant (2013), ergenlerin problemlere yönelik olumlu ve olumsuz algılarının ebeveynlik tarzı ile depresyon arasındaki ilişkilerini önemli ölçüde değiştirdiğini belirtmiştir. Ayrıca tutarsızlık ve zorlama gibi olumsuz ebeveynliğin ergenlerin kendilerini ve geleceklerini olumsuz olarak değerlendirmelerine, özellikle düşük benlik saygısına yol açabileceğini ve bunun da ergenleri depresif belirtilere karşı savunmasız hâle getirebileceğini öne sürmüştür. Öte yandan, destek ve izleme gibi olumlu ebeveynlik davranışları, ergenlerin olumlu benlik görüşlerine katkıda bulunabilir ve bu da onları içselleştirici semptomlar geliştirmekten koruyabilir (Erdem ve Kabasakal, 2020).

Çalışmamızın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu çalışma kesitsel olarak tasarlanmıştır. Bu nedenle ebeveynlik tutumları ile stres, anksiyete ve depresif belirtiler arasındaki nedensel ilişkiler çalışma grubu ile (N=517) sınırlandırılmıştır. Bu çalışmada yalnızca anne ve babanın ebeveynlik tutumları araştırılmıştır ancak ailede birlikte yaşayan bireylerin (kardeşler veya aile büyükleri gibi) davranışlarının ve aile içi iletişimin ergenlerin psikolojik sonuçlarını etkilediğini gösteren çok sayıda kanıt vardır (Jackson, Pratt, Hunsberger & Pancer, 2005; Neese, Pittman & Hunemorder, 2013; Trueman, 1984) ve bazı ailelerde tek ebeveyn ile yaşama, bu sonuçları etkilemektedir (Pedro, Ribeiro & Shelton, 2012). Ayrıca stresli yaşam olayları ve kişilik özellikleri gibi ek faktörler bu çalışmada hesaba katılmamıştır. Bu faktörler, ebeveynlik tutumlarıyla birlikte değişir ve olumsuz bilişlere, düşük benlik saygısına ve depresif belirtilere giden yollar olabilir. Ayrıca bu çalışmada klinik değerlendirmelerle depresyon teşhisi yapılamamıştır.

Bu çalışma aynı zamanda anne baba tutumlarının ergenlerin sosyal kaygısı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Daha spesifik olarak, ebeveynlerin aşırı “izin verici-ihmkâr” ve aşırı “otoriter” tutumları, özellikle kızlarda “çok ileri” düzeyde anksiyete oluşturmaktadır (Tablo 4). Hoffman ve diğerleri (1992), yüksek sosyal kaygısı olan çocukların annelerinin daha korumacı ve kontrol edici davranışlar sergilediğini bulmuştur. Ebeveyn tutumlarının kültürel etkileri de dikkate alınmalıdır. Çin'de, geleneksel sert baba ve şefkatli anne yetiştirme biçimi çoğu ailede hâlâ geçerlidir. Zhang, Zhao, Ju ve Ma (2014) annelerin “şefkatli anne”

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

imajına uymak için genellikle çocuklarına karşı aşırı koruyucu bir duruş sergilediklerini belirtmektedirler. Aşırı korunan çocuklar genellikle dış dünyayla etkileşimde zorluk çekmektedirler, iyi sosyal beceriler geliştirememekte ve kişilerarası iletişimde geri çekilme gösterdikleri için sosyal kaygı düzeyleri artmaktadır (Seiffge-Krenke, Aunola & Nurmi, 2009). Bu nedenle, ebeveynlerin tutumları, ergen bireylerin bireysel bağımsızlığını ve sosyal becerilerinin gelişimini engelleyebilmektedir. Ebeveyn yetiştirme kalıplarının, tutumlarının ve davranışlarının çocukların psikolojisi, davranışları ve stres düzeyi üzerinde önemli bir etkiye sahip olabileceği sonucu çıkmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışma grubundakilerin yaşı ile Anne Baba Tutum Ölçeği altboyutlarından kabul-ilgi ve kontrol-denetleme arasında istatistiksel olarak farklılık saptanmıştır ($p<0.05$). Öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre Anne Baba Tutum Ölçeği altboyutları incelendiğinde de aynı şekilde kabul-ilgi ve kontrol-denetleme arasında fark olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$).

Çalışma grubundaki ergenlerin herhangi bir spor veya sanatla ilgilenip ilgilenmediğini gösteren değişken ile depresyon ölçeği arasında bir farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Bu sonuçlara göre spor ve sanatla ilgilenenlerde stres, anksiyete ve depresyon belirtileri görülmemektedir.

Çalışma grubundaki ergenlerin demografik değişkenleri ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği ilişkisine yönelik Kruskal-Wallis-H test sonuçları incelendiğinde kardeş sayısı ve anne eğitim düzeyi değişkenlerine göre Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeğinin değişim göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Ancak doğum sırası; baba eğitim düzeyi ve ailenin ekonomik düzeyi ile Depresyon, Anksiyete ve Stres Ölçeği toplam puanları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$).

Çalışma grubundakilerin algıladığı anne-baba tutumlarının cinsiyet değişkenine göre anne-babasını “izin verici-ihmkâr” olarak algılayanlar incelendiğinde kızlarda %0,23 oranla “çok ileri” düzeyde anksiyete vardır ve erkeklerde %0,115 oranı ile anksiyete düzeyi “orta” düzeydedir. Anne-babasını “otoriter” olarak algılayanlar incelendiğinde

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

kızlarda %0,204 oranla “çok ileri” düzeyde anksiyete vardır ve erkeklerde %0,153 oranı ile anksiyete düzeyi “normal” düzeydedir. Anne-babasını “İzin verici-Müşamahakâr” olarak algılayan kızlarda %0,151 oranla “orta” düzeyde anksiyete vardır ve erkeklerde %0,312 oranı ile anksiyete düzeyi “normal” düzeydedir. Anne-babasını “demokratik” olarak algılayan kızlarda %0,18 ve erkeklerde %0,275 anksiyeteleri “normal” düzeydedir.

Çalışma grubundaki 9. sınıfa devam eden ergenler ile 11. ve 12. sınıfa devam eden ergenler arasında, “kontrol-denetleme” konusunda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Demokratik ailelerdeki ergenlerin depresyon düzeyi azalmaktadır. Otoriter ailelerdeki ergenlerin depresyon düzeyi artmaktadır. Çalışma grubundaki ergenlerin herhangi bir spor veya sanat dalı ile ilgilenip ilgilenmediği araştırılmıştır. Spor yapan ergenlerde depresyon düzeyinin azaldığı saptanmıştır. Ergenlerin doğum sırası ile stres düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ailede ilk çocuk olmak, çocuk yerine üçüncü çocuğu olmasıyla stres artmaktadır.

Bu çalışmadaki bulgular sonucunda, ebeveynlerinin tutumlarını izin verici-ihmalkâr ve otoriter olarak algılayan ergenlerin depresif belirtiler yaşamalarını önlemeye yardımcı olmak için problemlerle başetme becerilerini artıran ve stres durumlarını hafifletebilen yolları araştırmak için, gelecekte bir dizi yönelim önerilmektedir. Kaygı ve stres oluşturmamayan ebeveyn tutumlarının uygulanması, depresyonu önlemek ve tedavi etmek için önemlidir. Aile içinde birlikte yaşanan bireylerle güçlü ilişkiler ve anksiyete oluşturmamayan sosyal ağlar, yüksek özgüvene sahip gençler için önemli ilişkişel faktörlerdir. Bu nedenle, ebeveynlerden duygusal destek sağlamak, özellikle ihmalkâr ve otoriter ebeveyn tutumları bulunan ailede yaşayan ergenler için koruyucu faydalar sağlayabilir.

Bu çalışmanın çıkarımlarından biri, duygusal sorunları olan ergenlere yönelik tedavinin, özellikle depresif belirtileri olan kız ergenlerin stres, anksiyete ve depresyon belirtilerini yönetebilmeleri için ebeveynlik tarzlarını ve müdahaleleri değerlendiren ayrıntılı aile değerlendirmeleri içermesi gerektiğidir. Bir büyükşehir merkezindeki okullarda öğrenim gören ve çalışmaya katılmaya gönüllü olan ergenler bu çalışmaya dâhil olmuştur. Bu nedenle, bulgularımız tüm ergenlik dönemindeki gençleri temsil etmiyor olabilir. Daha geniş örneklerle ve tüm aile bireylerinin tutumları dâhil olmak üzere ek demografik verilerle, longitudinal çalışmalara ihtiyaç vardır.

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Kaynakça

- Akkuş Çutuk, Z. (2017). Duygusal dışavurum amaçlı psiko-eğitim programının ergenlerin depresyon, anksiyete ve stres düzeyine etkisi. Doktora tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aldwin, C. (2007). Stress, coping, and development: an integrative perspective. Toronto: The Guilford Press.
- Chu, P. S., Saucier, D. A. & Hafner, E. (2010). Meta-analysis of the relationships between social support and well-being in children and adolescents. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 9 (6), 624-645. doi:10.1521/jscp.2010.29.6.624
- Çekiç, A., Akbaş, T., Hamamcı, Z. (2015). Adaptation of parenting stress index into Turkish: the validity and the reliability study. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 14 (3), 647-667. <https://doi.org/10.21547/jss.256755>
- Darling, N. & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113 (1), 487-496.
- Erdem, Ş. ve Kabasakal, Z. (2020). Üniversite öğrencilerinde benliğin ayrımlaşması ve psikolojik iyi oluş. *Turkish Studies Social*, 15(8), 3505-3519. <https://dx.doi.org/10.47356/TurkishStudies.42923>
- Flett, G. L., Coulter, L. M., Hewitt, P. L. & Nepon, T. (2011). Perfectionism, rumination, worry, and depressive symptoms in early adolescents. *Canadian Journal of School Psychology*, 26 (3), 159-176. doi:10.1177/0829573511422039
- Grant, D. M., Beck, J. G., Marques, L., Palyo, S. A., & Clapp, J. D. (2008). The structure of distress following trauma: Posttraumatic stress disorder, major depressive disorder, and generalized anxiety disorder. *Journal of Abnormal Psychology*, 117 (1), 662-672.
- Grav, S., Hellzen, O., Romild, U. & Stordal, E. (2012). Association between social support and depression in the general population: the hunt study, a cross-sectional survey. *Journal of Clinical Nursing*, 21 (1), 111-120. doi:10.1111/j.1365-2702.2011.03868.x
- Hoffman, M. L., Shiff, R., Sohlberg, S. & Zarizki, J. (1992). The impact of stress and coping: developmental changes in the transition to adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 21 (1), 451-469.

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

Jackson, L., Pratt, M., Hunsberger, B. & Pancer, M. (2005). Optimism as a mediator of the relation between perceived parental authoritativeness and adjustment among adolescents: finding the sunny side of the street. *Soc Dev*, 14 (1), 273-304.

Kushner, M. G., Abrams, K., Borchardt, C. (2000). The relationship between anxiety disorders and alcohol use disorders: A review of major perspectives and findings. *Clin Psychol Rev*, 20 (2), 149-171.

Lewinsohn, P., Clarke, G., Seeley, J. & R., Paul (1994). Major depression in community adolescents: age at onset, episode duration, and time to recurrence. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 33 (6), 809-818.

Matos, M., Barrett, P., Dadds, M. & Shortt, Al. (2003). Anxiety, depression, and peer relationships during adolescence: results from the Portuguese National Health Behaviour in school-aged children survey. *European Journal of Psychology of Education*, 18 (1), 3-14.

McKinnet, C., Donnelly, R., Renk, K. (2008). Perceived parenting, positive and negative perceptions of parents, and late adolescent emotional adjustment. *Child Adolesc Ment Health*, 13 (2), 66-73.

McLeod, B., Wood, J. & Weisz, J. (2007). Examining the association between parenting and childhood anxiety: a meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 27 (1), 155-172.

Neese, A., Pittman, L. & Hunemorder, R. (2013). Depressive symptoms and somatic complaints among zambian adolescents: Associations with stress and coping. *Journal of Research on Adolescence*, 23 (1), 118-127. doi:10.1111/j.1532-7795.2012.00834.x

Pedro, M. F., Ribeiro, T. & Shelton, K. H. (2012). Marital satisfaction and partners' parenting practices: The mediating role of coparenting behavior. *Journal of Family Psychology*, 26 (4), 509-522.

Repetti, R., Taylor, S. & Seeman, T. (2002). Risky families: Family social environments and the mental and physical health of offspring. *Psychological Bulletin*. 128 (2), 330-366.

Seiffge-Krenke, I., Aunola, K. & Nurmi, J. E. (2009). Changes in stress perception and coping during adolescence: The role of situational

Özdemir, E. ve Yalçın, H. (2021). Anne-Baba tutumlarının ergenlerdeki depresyon, anksiyete ve stres düzeylerine etkisi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 229-248.

and personal factors. *Child Development*, 80 (1), 259-279.
doi:10.1111/j.1467-8624.2008.01258.x

Seeman, T. (1996). Social ties and health: the benefits of social integration. *Annals of Epidemiology*, 6 (5), 442-451. doi:10.1016/S1047-2797(96)00095-6

Sömen-Bayoğlu, D. (2020). *Ergenlik dönemi cinsel gelişim*. Ankara: Akademisyen Yayınevi.

Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Boston, Pearson.

Trueman, D. (1984). Anxiety, depersonalisation and derealization experiences. *Psychological Reports*, 54 (1), 91-96.

Wagner, B., Cohen, P. & Brook, J. (1996). Parent/adolescent relationships moderators of the effect of stressful life events. *Journal of Adolescent Research*, 11 (1), 347-374.

Williford, A. P., Calkins, S. D. & Keane, S. P. (2007). Predicting change in parenting stress across early childhood: Child and maternal factors. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35 (2), 251-263.

Wilson, G., Pritchard, M. & Revalee, B. (2005). Individual differences in adolescent health symptoms: the effects of gender and coping. *Journal of Adolescence*, 28 (3), 369-379.

Yılmaz, A. (2000). Anne-Baba Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 7 (3), 160-172.

Zhang, B., Zhao, F., Ju, C. & Ma, Y. (2014). Paternal involvement as protective resource of adolescents' resilience: roles of male gender-role stereotype and gender. *Journal of Child and Family Studies*, 23 (5), 767-948. doi:10.1007/s10826-014-9995-3